

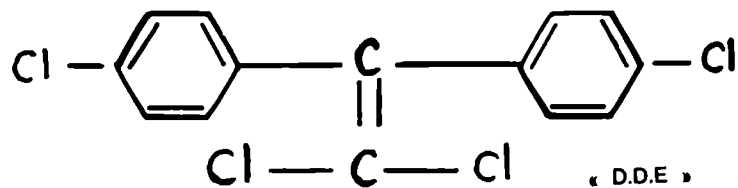
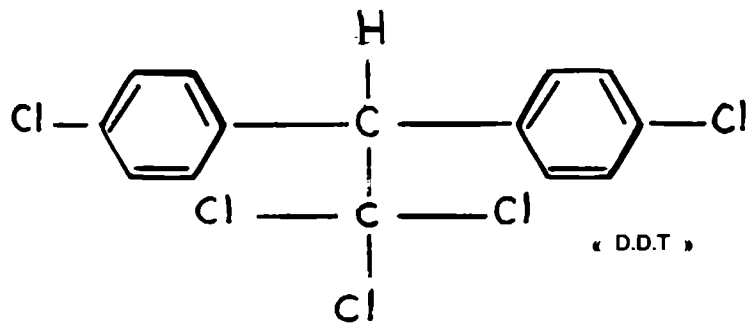
قه لآچوكر دنى زىنده گى

« المكافحة الحيوية » control Biological

● جلال حمدامين ●

له بهر نه و هويه ئاده ميزاد له كونه وه له گه ل جرو جانه وه ره له كيشه يه كى تووند دايه وه هولى قه لآچوكر دنى داوه .
دواى پيش كه وتنى زانىارى ، ئاده ميزاد چه ند ريگه يه كى بو قه لآچوكر دنى جرو جانه وه ره به كار هيناوه نيمه باسى هه ندىك له م ريگايانه چ له بارى چاكي ياخوود خراپى بيت ده يخه ينه پرو .
يه كه م : قه لآچوكر دنى ميكانيكى [Mechanical control] نه وه به ساده ترين ريگه ده ژميردرىت ، وه كو كيلاى نه و زه ويانه ي كه هه ندىك جرو جانه وه ره گه راي تيا داده نييت دواى كوكر دنه وه ي گه راو سووتاندنى [وه كو له قه لآچوكر دنى كوله ي بيابانى به كار هاتوه]⁽¹⁾ ، ياخوود رشاندى نه و گوم وزه نه كاوانه ي كه (لارفاى) « Larvae » هه ندىك جرو جانه وه ره ي تيايه به نه وتى رهش (وه كو له قه لآچوكر دنى ميشووله ي ملاريا به كارده هينريت) ده بيته هوى خنكاندى (لارفاكان) چونكه ناتوان هه ناسه وه ربگرن .

شتىكى ئاشكراو پروونه كه ئاده ميزاد زيانىكى زورى له جرو جانه وه ره وه « الحشرات » (insect)⁽¹⁾ پى ده گات ، جا نه و زيانانه ياراسته وخون نه ويش به تووش بوونى به گه ليك نه خوشى جوراوجور كه جرو جانه وه ره ده بيته هوى گواستنه وه ي « ميكروبي » نه خوشيه كه ، وه كو نه خوشى « ملاريا » كه به هوى ميشووله ي (انوفلس) وه ده گويزرينه وه بو ئاده ميزاد ، ياخوود نه خوشى (تيفوس) كه نه سپى ده بيته هوى گواستنه وه ي ميكروبي نه خوشيه كه وه هه روه ها نه خوشى [نوستن] [مرض النوم] كه له نه فريقيا نه خوشيه كى باوه ئاده ميزاد دوچارى ده بيت به هوى ميسى [تسي تسي] كه هه لگري ميكروبي نه خوشيه كه يه . وه گه ليك نه خوشى تر .. هتد .
ياناراسته وخون به وه ي زيان ده گه يه نييت به به رووبوومى كشت وكالى [جا چ به رووبوومى ئازله لى بيت يان پروه كى] .

۲ - پیس کردنی ده وروبه « تلوث البيئة » به هوی مانه وهی هندیك له زههري جبرو جانه وهر بو ماوه به کی زور به بی شی بوونه وه (التحلل) ، زیانیکی زور به ئاده میزاد دهگه به نیت ، وهکو به کارهینانی نه و جوره ماددانه له سه رپوههك دواپی به کارهینانی به روپومی پوهه که که راسته وخوله لایه ن ئاده میزاده وه یان ناراسته وخوله لایه ن ئازه له وه وه له ویشه وه له ریگه ی شیر یاخود گوشت بو ئاده میزاد ، نه و مادده به له نوله شی ئاده میزاد ده مینیته وه وورده ورده ریژه ی زیاد دهکات تاده گاته ریژه به کی وا که ببیته هوی مردن وله ناوچوونی مروفه که .

۳ - له ناوبردنی دوزمنی سرروشتی (الاعداء الطبيعية) به کارهینانی زهه رده ببیته هوی له ناوچوونی جبرو جانه وهری سوو به خش ، وهکو نه و جبرو جانه وه رانه ی له سه ر جبرو جانه وهری زیان به خش ده ژین ، نه وانه ی پولیکی گرینگیان هه به له قه لاجوکردنی زینده کی ، وهکو له مه وودا باسیان ده که یین .

جاله بهر نه و هویانه و زور هوی تریش پیویسته زور به که می نه م ریگه به کار بهیندریت ، وه نیستا هه ولی به کارهینانی ریگه ی تر ده دریت .

سی یه م : قه لاجوکردنی زینده کی Biological control (وه نه بیت نه م ریگه به بتوانریت به رامبه ر هه موو جوره جبرو جانه وه ریک به کار بهیندریت ، به لام نه و جبرو جانه وه رانه ی نه م ریگه یان له گه ل

دووم : قه لاجوکردنی کیمای (Chemical control) نه و ریگه به تاکو نیستا به بلاوترین و ناسراوترین ریگه له جیهاندا داده نری . لیره دا به پیویستی ده زانم که نه ختیک ده رباره ی نه م ریگه به بدوین .

نه م ریگه به بریتیه له به کارهینانی زهه ری جبرو جانه وهر (Insecticides) . زهه ری جبرو جانه وهر « المبيدات الحشرية » له گه ل نه وهی که خزمه تیکی زوری ئاده میزادی کردوه ، به وهی که توانراوه تا راده به کی زور قه لاجوی جبرو جانه وهری زیان به خش به بکریت ، به لام له هه مان کات دا به ریگه به کی په سند داناندریت له بهر نه و هویانه ی که باسیان ده که یین .

۱ - له ره وشته خراپه کانی نه م ریگه نه وه به که جبرو جانه وهر به ره لستی (مقاومة) (Resistance) به رامبه ر زهه ره کان په یدا ده که ن ، واته به کارهینانی زور له و ماددانه ده ببیته هوی نه وهی که هیچ کاریگه ریه ک نه کاته سه ر جبرو جانه وه ره کان و نه ببیته هوی له ناوچوونیان .

بو نمونه مادده ی [D.D.T] که کورت کراوه ی ناوی کیمای . [Dichloro Diphenyl trichloro ethane] بو یه که م جار ره وشتی زهه راوی نه و مادده به به جبرو جانه وهر زانرا له لایه ن « پول مولر ، سالی ۱۹۳۹ ، (له سالی ۱۹۴۸ پاداشتی نوبلی بهی وهرگرت) نه و مادده به خزمه تیکی زوری ئاده میزادی کرد به تاییه تی له کاتی جهنگی جیهانی دووم به به کارهینانی بو قه لاجوکردنی نه و جبرو جانه وه رانه ی نه خوشی بو ئاده میزاد ده گوینزه وه وهکو میش و میشو له و نه سه پی . به لام نیستا له که م شوین له جیهانا به کار ده هینریت ، به لکو له زور شوین قه ده غه به ، چونکه زور به ی نه و جبرو جانه وه رانه ی له م شوینانه ن که نه م مادده یان لی به کارهاتوه به ره لستیان به رامبه ری په یدا کردوه ، وه ده توانن نه و مادده به له له شیانا بکن به مادده به کی وا که زهه راوی نه بیت . وهک لیره دا بو مان ده رده که ویت که هندیك له جبرو جانه وهر وهکو میش نه نزیمی (Dehydro chloridase) دروست ده که ن به هویه وه (D.D.T) ده که ن به (D.D.E) که ماده به کی زهه راوی نیه و هیچ کاریگه ریه ک ناکاته سه ر جبرو جانه وه ره که .

به کارده هینری ، به باشتترین ریگه ی قه لاجوکردن داده نریت .
 قه لاجوکردنی زینده گی : بریتی به له به کارهینانی نه و جوره
 زینده وهرانه ی که له سر هه ندیک جرو جانده وهر ده ژین به
 شیوه ی مشه خور (الطفیلی) یا خود (مفترس) (واته خواردنی
 جرو جانده وهره که له لایه ن هه ندیک له م زینده وهرانه) وه زیاد
 کردنیان و بلاوکردنه وه یان له سر وشت . نه و زینده وهرانه چ
 جروجانه وهری به که لک بیت (واته له سر جروجانه وهری زیان
 به خش ده ژی وه چ به کتیریا یا خود که پروو (الفطر) (Fungi) یان
 بالنده بیت ، مه رج وایه نابی خویان زیان به خش بن .
 نه و ریگه به به چاکترین ریگه ی تازه ده ژمیردیت بو
 قه لاجوکردنی جروجانه وهر به تایبته تی له ولاته
 پیش که وتوه کاند ا .

من لیره دا باسی هه ندی نمونه ده رباره ی نه م ریگه به ده که م
 ۱ - جروجانه وهری البق الدقیقی (حشره البق الدقیقی) « ni-
 paecoccus vastator » ، په کیگه له م جروجانه وهرانه ی که زیانیکی
 به کجار زور به هه ندیک پرووه که ده که به نن وه کو پرتقال ، لیمو ،
 نارنج .. هتد .

نه که ر سهیری دار پرتقالیک بکه یان که دوچار ی نه و جرو
 جانده وهره بو بیت ، ده بینین جروجانه وهره که به شیوه ی خالی
 سهی وه که شه می (موم) به سر داره که وه به ، ده ست ده کا به
 مژینی ناوی پرووه که که تا وای لی دیت پرووه که که لاواز ده بیت و
 به ره می که م ده بیت .

(لیره دا به هلی ده زانم که بلیم که نه و جروجانه وهره پیش
 د ۲۵ ، بیست و پنج سال له عیراق نه بووه ، به لکو له ریگه ی
 هینانی شه تل له ده ره وه ی عیراق هاتوته ولات) دیتراوه که
 هه ندیک جور له جروجانه وهری سود به خش له سه ری ده ژین ،
 وه به کار هینانیان ده بیت هه می که م بوونه وه ی نه م جرو
 جانده وهره ، بو نمونه جروجانه وهری Exochomus nigripennis که
 جوره قالوجه به که له تاقیگه (مختبر) دیتراوه که له کاتی سووری
 ژسانی (۲۰۰۰۰) بیست هزار هیلکه ی البق الدقیقی
 ده خوات .. واته زورکردن و بلاوکردنه وه ی نه م جروجانه وهره
 له سر وشت ریگه به کی زور په سنده بو قه لاجوکردنی البق
 الدقیقی .

نمونه به کی تر (خال خالوکه) « Epilachna » ، که جرو
 جانده وهریکی ره نگ پرتقالیه دریزی شه ش ملم ده بیت وه له سر
 باله کانی حوت خالی ره ش هه به به دوژمنیکی سر وشتی
 سه ره کی (حشره المن) واته (شوکه) داده نریت ، زور کردن و
 بلاوکردنه وه ی له و کیلگانه ی که پرووه که کانیان تووشی شوکه
 بووین به باشتترین ریگه ی قه لاجوکردن ده ژمیردیت . وه زور
 جوری تریش که لیره دا بواری پاس کردنی نیه . بیجگه له
 قه لاجوکردنی جروجانه وهر ، قه لاجوکردنی زینده گی به کار
 ده هینریت بو قه لاجوکردنی هه ندیک پرووه کی خورسک (الادغال)
 که زیان به خشن . بو نمونه له استرالیا توانرا قه لاجوی جوره
 پرووه کی که له جوره کانی (صبیر) ه بکن به هوی به کارهینانی
 جروجانه وهری . Cacto blactes Cactorum

- ۱ - له زور په راوی قوتابخانه دا ناوی میروو بو حشره (insect)
 به کار ده هینن . من نه م ناوه به راست نازانم چونکه میروو ته نیا
 (النمل) ده گریته وه ، که جوریکه له جروجانه وهر .
- ۲ - کولله ی بیابانی (الجراد الصحراوی) جوریکه له کولله که
 به قه باره گه وره یه و به شیوه ی کومه ل ده ژین ژماره یان به کجار
 زوره ، به دژوارترین دوژمنی پرووه که ده ژمیردیت ،
 ژماره ی به ک بول ده گاته چه ند ملیونیک . سالی ۱۹۶۷ له سر
 ده ریای سهی ناوه راست بولیک دیترا درژیته که ی (۶۰) شه ست
 کم کیلومه تر .

سه رچاوه کلن .

1 — Herms Medical Entomology

- ۲ - مبيدات الآفات : تألیف الدكتور محمود زید ۱۹۶۴ .
- ۳ - مقاومة الحشرات لمبيدات الآفات
- تألیف الدكتور امیره حسین طبوزاده
- ۴ - دليل مكافحة الحشرات الضارة